

Temat: Równe traktowanie? – Prawa człowieka

Część 3: Czyje prawa? / podejmowanie działań

W tej części położono nacisk na historyczne aspekty praw człowieka i praw mniejszości oraz na podstawowe zasady leżące u ich podstaw.

Efekty nauczania w tej części

Uczniowie będą w stanie:

- omówić związek między reżimami totalitarnymi a pozbawianiem praw
- lepiej formułować poglądy i opinie na ten temat za pomocą kreatywnych środków
- sformułować i wyrazić własną ocenę znaczenia praw człowieka

Dostępne materiały

Materiał 9	Cytaty z wypowiedzi słynnych działaczy na rzecz praw człowieka
Materiał 10	Cytaty z wypowiedzi osób żyjących w reżimach totalitarnych
Materiał 11	Piramida potrzeb Masłowa
Materiał 12	Cytat
Materiał 13	Artykuł
Materiał 14	Sacharowa
Materiał 15	Piosenki i obrazy związane z zagadnieniem praw

Praca z całą klasą 1: Inspirujący działacze na rzecz praw człowieka

Nauczyciel pyta uczniów: „Na ile bezpiecznie czujecie się w codziennym życiu?” Należy zachęcić ich do wyrażenia poglądów i uzasadnienia odpowiedzi. Następnie nauczyciel prosi, by uczniowie zastanowili się nad historią ich kraju i podali przykłady, kiedy prawa były naruszane. Odpowiedzi uczniów mogą dotyczyć ważnych wydarzeń, takich jak wojna, dyktatura lub inne podobne zdarzenia. Nauczyciel wyjaśnia różnicę między bezpośrednim a pośrednim naruszeniem praw. W tym celu prosi uczniów, by pomyśleli o wyrażeniach lub języku, których codziennie używają oni sami lub ludzie wokół nich, a które mogą być obraźliwe dla innych osób lub grup społecznych. Czy sądzą, że takie wyrażenia są nieszkodliwe? Czy mogą podać jakieś argumenty uzasadniające, dlaczego taki język może być szkodliwy i dlaczego jest obraźliwy? Ponadto niech pomyślą o jakiejś osobie, która walczyła o prawa człowieka. Podczas tego ćwiczenia można wykorzystać materiał 9.

Praca z całą klasą 2: Reżimy totalitarne: co można było otrzymać w zamian za utratę praw

Nauczyciel rozdaje uczniom materiał 10 i wyjaśnia, że przeczytają osobiste opinie osób, które żyły w reżimach totalitarnych i miały własne powody, by nie protestować i nie zgłaszać zastrzeżeń, gdy pozbawiano ich praw. Przeczytają również krótki fragment ze znanej książki pt. „Folwark zwierzęcy”, opisujący życie w systemie totalitarnym. Czy uczniowie potrafią znaleźć elementy wspólne z

DOM HISTORII EUROPEJSKIEJ

poglądami wyrażonymi w materiale 9? Nauczyciel pyta uczniów, czy sądzą, że wszyscy podzielali odczucia tych osób.

Nauczyciel kieruje dyskusję na potrzeby i pragnienia ludzi (i ich znaczenie), leżące u podstaw narodzin poszczególnych praw. Zarówno pragnienia, jak i potrzeby są niezwykle ważne w naszym codziennym życiu, ale czy idą one w parze z prawami? Czy jedno z pojęć jest ważniejsze niż drugie? Aby pomóc uczniom przeanalizować związek między pragnieniami, potrzebami i powiązаныmi prawami, nauczyciel rozdaje materiał 11. W 1943 r. psycholog Abraham Maslow opracował piramidę potrzeb ludzkich, której podstawę stanowią potrzeby fizjologiczne, czyli potrzeby fizyczne niezbędne do przeżycia. Jeśli te potrzeby nie są zaspokojone, ciało człowieka nie może prawidłowo funkcjonować. Potrzeby fizjologiczne uznawane są za najważniejsze; należy je zaspokajać w pierwszej kolejności. Wyżej znajdują się potrzeby bezpieczeństwa, obejmujące bezpieczeństwo osobiste, finansowe i zdrowotne. Jeśli przypomnimy sobie oenzetowską deklarację praw, możemy dostrzec, że potrzeby te zostały zapisane jako podstawowe prawa człowieka. Nauczyciel zachęca uczniów, by powiązali pozostałe prawa z deklaracji ONZ z piramidą Maslowa.

Następnie nauczyciel omawia, w jaki sposób za pomocą tej piramidy można wyjaśnić, dlaczego w pewnych sytuacjach osoby pozbawione niektórych praw, takich jak wolność słowa, wolność przemieszczania się itd., mogą zrezygnować z protestu, o ile zaspokojone są ich elementarne prawa. A z drugiej strony, co powstrzymuje autorytarne reżimy od pozbawiania nas kolejnych praw? Czasem reżim autorytarny może chronić dużą część ludności, ale kierować swe działania przeciwko określonym grupom społecznym/mniejszościom.

Praca z całą klasą 3: Obrona naszego człowieczeństwa

Nauczyciel rozdaje uczniom materiał 12, zawierający słynny cytat z Martina Niemöllera, który przeżył pobyt w nazistowskich obozach koncentracyjnych. Jak uczniowie reagują na ten cytat? Wszystkich nas łączy nasza wspólna natura ludzka, a z pojęciem tym bezpośrednio wiążą się podstawowe prawa człowieka. Ochrona tych praw to sprawa powszechna, dotycząca wszystkich, niezależnie od pochodzenia etnicznego, religijnego, społecznego czy innego.

Aby rozwinąć dyskusję, nauczyciel może rozdać uczniom materiał 13. Zawiera on artykuł napisany w 2012 r. przez profesora kryminologii, który twierdzi, że charakteryzowanie dużych grup ludzi za pomocą metaforyki zwierzęcej dehumanizuje ich w oczach innych. Taka dehumanizacja doprowadziła w przeszłości i prowadzi nadal do tragicznych skutków. Czy uczniowie potrafią podać przykłady, gdzie miało to miejsce?

Zajęcia w grupach 1: Parlament Europejski i walka o prawa człowieka

Nauczyciel pyta uczniów: „Kto może zapewnić przestrzeganie praw człowieka?” Nauczyciel daje uczniom czas na przygotowanie i uzasadnienie odpowiedzi, a następnie mówi, że czasami działania w tej dziedzinie mogą być skuteczniejsze, gdy odbywają się pod egidą różnych organizacji. Nauczyciel informuje uczniów, że poszanowanie praw człowieka jest jedną z podstawowych wartości Unii Europejskiej. W 1988 r. Parlament Europejski ustanowił Nagrodę im. Sacharowa za wolność myśli. Nauczyciel pyta uczniów, czy wiedzą, skąd wzięła się nazwa tej nagrody. W materiale 14, który zostanie rozdany uczniom, znajduje się krótkie wyjaśnienie pochodzenia nazwy nagrody. Nauczyciel prosi uczniów, aby na tej podstawie przemyśleli i omówili historyczne i symboliczne tło tej inicjatywy.

DOM HISTORII EUROPEJSKIEJ

Po krótkiej dyskusji nauczyciel dzieli klasę na grupy i zachęca uczniów, by przeanalizowali materiał 14 i odpowiedzieli na załączone do niego pytania. Nauczyciel przypomina uczniom genezę Nagrody Sacharowa i opowiada o walce o prawa człowieka w okresie zimnej wojny. Prosi, by na podstawie wyboru laureatów porównali ówczesną sytuację z obecną. Nagroda jest przyznawana osobom, które wniosły wyjątkowy wkład w walkę o prawa człowieka na całym świecie. Uczniowie mogą poznać laureatów Nagrody Sacharowa w minionych latach, korzystając z poniższego linku:

<http://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/pl/laureates/since-2010.html>

Nauczyciel prosi uczniów, by zastanowili się, dlaczego UE śledzi łamanie praw człowieka poza terytorium UE. Wyjaśnia, że zostaną poproszeni o przedstawienie klasie poglądów grupy, jej przemyśleń i ustaleń dokonanych z kolegami w czasie dyskusji grupowej.

Jeśli czas na to pozwala, nauczyciel prosi uczniów, by zastanowili się, jakimi priorytetami kierowałiby się, będąc członkami komisji przyznającej Nagrodę Sacharowa. Co zrobiliby, gdyby musieli wybrać między rażącym pogwałceniem praw człowieka poza terytorium UE a mniej rażącym naruszeniem na terenie UE? Jaki byłby ich wybór laureata i dlaczego?

Zajęcia w grupach 2: Odpowiedzialni badacze praw w akcji

Nauczyciel dzieli klasę na 5–6 mniej więcej równych grup i przydziela każdej grupie jedno prawo lub prawo mniejszości. Można również pozwolić im wybrać prawo mniejszości, rzeczywiste lub fikcyjne. Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że są specami od marketingu pracującymi dla organizacji praw człowieka i otrzymali ostatnio zadanie zorganizowania kampanii marketingowej dotyczącej danego prawa lub kategorii praw. Każda grupa musi opracować całą kampanię, tzn. teksty, materiały promocyjne, plan działania i obecność w mediach społecznościowych. Wybierając nazwę kampanii, uczniowie mogą skorzystać z fikcyjnej nazwy podanej powyżej (Odpowiedzialni badacze praw w akcji) lub wymyślić własną. Mogą również stworzyć własną tożsamość wizualną w formie banerów i plakatów, a nawet napisać piosenkę. Jako źródło inspiracji można wykorzystać dzieła sztuki (materiał 14). Każda grupa musi zaprezentować kolegom kampanię w taki sposób, jakby przedstawiała sprawę potencjalnym zwolennikom, i sprawdzić, kogo uda się namówić do poparcia jej sprawy. Nauczyciel powinien wyjaśnić, że uczniowie mają być obiektywni i unikać prezentowania osobistych poglądów.